

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-111М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
та самостійної роботи

з освітньої компоненти

«Доктринальні проблеми теорії захисту прав людини в Україні»

для здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії»,
галузь знань 08 – Право, спеціальність 081 – Право
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною радою
з якості навчально-наукового інституту права
Протокол № 12 від 27.07.2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти «Доктринальні проблеми теорії захисту прав людини в Україні» для здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії», галузь знань 08 – Право, спеціальність 081 – Право денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Кафарський В. І. – Рівне : НУВГП, 2022. – 11 с.

Укладач: Кафарський В. І., д.ю.н., професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Кафарський В. І., доктор юридичних наук, професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник освітньої програми:

Цимбалюк В. І. – к.ю.н., професор, професор кафедри спеціальних юридичних дисциплін, директор навчально-наукового інституту права НУВГП.

Зміст

Передмова.....	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура.....	3
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	3
1.2. Тематика практичних занять.....	4
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	4
1.4. Критерії та шкала оцінювання.....	4
2. Плани практичних занять.....	6
3. Самостійна робота студентів.....	9
4. Рекомендована література.....	10

Передмова

Шановні студенти!

Освітня компонента “Доктринальні проблеми теорії захисту прав людини в Україні” є вибірковою і сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. Відповідно до ст. 3 Конституції України, Україна є суверенною, правовою, незалежною, демократичною, соціальною державою, де людина, її життя, честь та гідність є найвищою соціальною цінністю. Отже, виходячи з положень Конституції України, діяльність держави повинна бути в повній мірі спрямована на забезпечення та реалізацію зазначеного положення, оскільки проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини на початку 21 століття набули світового, глобального значення та першого пріоритету в їх вирішенні.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета освітньої компоненти формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії системи знань, вмінь та навичок в сфері прав людини, надання цілісного уявлення про права як засадничу цінність та правовий стандарт сучасного суспільства й практично значущу категорію, забезпечену правовим захистом.

Завдання освітньої компоненти полягає у одержанні здобувачами теоретичних та практичних знань та передбачає розгляд поняття та змісту захисту прав людини; розв’язання проблемних питань реалізації конституційних норм і охорони прав людини; проблематику конституційної законності та відповідальності; правові проблеми, зумовлені порушеннями прав людини у різних сферах суспільного життя.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен:

- мати ґрунтовні знання предметної області та розуміння професії, знання праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні праці у галузі дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загально-цивілізаційного процесу.
- уміти проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових наукових положень та ідей.
- аналізувати наукові праці, виявляючи дискусійні та малодосліджені питання, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації стосовно проблеми, яка досліджується встановлювати їх інформаційну цінність шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами
- формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати і поглиблювати стан наукових досліджень у сфері права.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин
Модуль 1		
1.	Виникнення та розвиток концепцій з прав людини.	2
2	Основні механізми та засоби захисту прав людини.	2
3	Міжнародно-правові основи захисту прав людини.	2
4	Зобов'язання держави Україна в сфері прав людини.	2
Модуль 2		
4	Європейська доктрина прав людини.	
5	Європейські стандарти захисту прав людини.	2
6	Практичне значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.	2
7	Європейський суд з прав людини та захист основоположних свобод людини і громадянина в країнах ЄС.	2
8	Конституційні механізми узгодження аудіовізуального законодавства України з країнами ЄС	2
	Всього	16

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- оцінювання роботи здобувачів освіти на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях;
- оцінки розв'язання ситуаційних завдань та участі у обговоренні проблемних питань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти «Фінансове право України» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом освітньої компоненти;

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- розв'язання ситуативних завдань;
- написання есе та тез.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ І

Змістовний модуль 1

Тема 1. Виникнення та розвиток концепцій з прав людини.

План заняття

1. Історія усвідомлення, розвитку і узаконення прав людини.
2. Філософська та правова думка про ідею прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
3. Нормативні акти, що закріплювали права, свободи і обов'язки людини в Середньовіччя, Новий час та в новітню добу конституційного будівництва.
4. Конституційні ідеї прав і свобод людини та їх закріплення в правових документах – України-Руси і сучасної української держави.

Контрольні питання:

1. Виокреміть та охарактеризуйте концепції прав людини.
2. Проаналізуйте правові та загальнолюдські цінності.
3. У чому полягає універсальність прав людини та їх цінність в сучасному глобалізованому світі?
4. Розтлумачте поняття « носій прав» та «адресат прав».
5. Конституційно-правові механізми захисту прав людини.

Література [основна: 1,2,5,6,13.14.15.16 ; допоміжна: 7,8,9]

Тема 2. Основні механізми та засоби захисту прав людини.

План заняття

1. Категоризація прав людини в сучасних правових системах.
2. Громадянське суспільство – основа соціального і правового захисту прав людини.
3. Правова держава – засіб реалізації та охорони прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
4. Конституційне судочинство в правових державах.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте види прав людини.
2. Права і свободи людини і громадянина: у чому різниця?
3. Характеристика громадянських прав.
4. Загальна характеристика політичних, економічних, соціальних, культурних прав.
5. Гарантії прав людини.
6. Міжнародні стандарти щодо прав людини.
7. Вітчизняні та міжнародні механізми захисту прав людини.
8. Розтлумачте поняття «ефективний засіб правового захисту».

Література [основна: 1,2,6,11,12,14; допоміжна:1,2, 3,4,5,6,9]

Тема 3: Міжнародно-правові основи захисту прав людини.

План заняття

1. Інституалізація прав людини як юридичної категорії.
2. Глобалізація прав людини в сучасному світі.
3. Права людини в умовах кризи та військових протистоянь.
4. Роль ООН, Червоного Хреста та інших міжнародних інститутів в сфері захисту прав людини.
5. Інститут уповноважених з прав людини та їх вплив на дотримання і захист прав та свобод людини.

Контрольні питання:

1. *Універсальний рівень захисту прав людини: як його розуміти?*
2. *Дайте визначення поняття «інституалізації прав людини».*
3. *Назвіть чинні міжнародно-правові акти з прав людини.*
5. *Сучасні міжнародні стандарти та правові акти з прав людини і громадянина.*
6. *Права, свободи та обов'язки людини в демократичних і сучасних тоталітарних державах.*
7. *Міжнародні судові установи. Здійсніть детальну характеристику.*
8. *Виконання державами рішень квазісудових органів.*

Література [основна: 2,5,6,17 ; допоміжна: 1,2,3,4,7,8]

Тема 4. Зобов'язання держави Україна в сфері прав людини.

План заняття

1. Загальні засади зобов'язань соціальної, правової держави, їх сутність та способи реалізації.
2. Межі розсуду держави в питаннях захисту прав людини.
3. Допустимі обмеження прав і втручання у їх реалізацію за міжнародними стандартами прав людини.
4. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні.

Контрольні питання:

1. *Зобов'язання держави щодо прав людини.*
2. *Роз'ясніть межі розсуду держави.*
3. *Негативні та позитивні зобов'язання держав.*
4. *Обмеження прав та втручання у права.*
5. *Гарантії щодо прав людини.*
6. *Відповідальність держави за порушення прав людини..*

Література [основна: 4,5,6,8,9,17,19,24,27,28,34-36,39-41,44-48; допоміжна:1,2,3,4,11]

МОДУЛЬ II. ПРАВА ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Тема 5. Європейська доктрина прав людини.

План заняття

1. Праворозуміння та права людини.
2. Генеза прав людини в європейській теоретичній та практичній юриспруденції.
3. Покоління прав.
4. Верховенство права та права людини.

Контрольні питання:

1. *Праворозуміння: природно-правове та позитивістське.*
2. *Соціологічний підхід до праворозуміння.*
3. *Комунікативний підхід до праворозуміння.*
4. *Розвиток доктрини прав людини, покоління прав людини.*
5. *У чому полягає суть поняття «верховенство права»?*

Література [основна: 5,6,11,14,20,32,33,41,43,44; допоміжна: 1,2,3,4,9]

Тема 6. Європейські стандарти захисту прав людини. План заняття

1. Загальні принципи європейського права щодо прав людини.
2. Закріплення прав людини на рівні регіональних (європейських) стандартів та механізми їх захисту.
3. Захист прав людини у Європейському Союзі.
4. Хартія основних прав ЄС.
5. Міжнародні конвенції про поводження з військовополоненими, захист цивільного населення та жертв війни.

Контрольні питання:

1. *Регіональні стандарти щодо прав людини.*
2. *Європейські стандарти в сфері прав людини.*
3. *Загальні принципи права. Принцип справедливості, принцип рівності, принцип правової визначеності.*
4. *Механізм захисту прав в країнах Європейського Союзу.*

Література [основна: 1,13,15-17,21,24,37-40,45,48; допоміжна: 2,4,7,10]

Тема 7. Практичне значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

План заняття

1. Розуміння Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. ЄСПЛ як єдиного механізму.
3. Принципи тлумачення та застосування Конвенції.

4. Правовий статус іноземців, біженців та осіб без громадянства в Україні і в країнах Європейського Союзу

Контрольні питання:

1. *Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.*
2. *Діяльність Європейського суду з прав людини.*
3. *Доктрина «живого дерева».*
4. *Динамічне, ефективне, автономне тлумачення.*
5. *Механізм захисту прав людини.*
6. *Балансування прав.*

Література [основна: 1,13,15-17,24,29,36,40,45; допоміжна: 1.2.3.4,12]

Тема 8. Європейський суд з прав людини та захист основоположних свобод людини і громадянина в країнах ЄС.

План заняття

1. Компетенція, структура та функціонування ЄСПЛ.
2. Практика ЄСПЛ та її вплив на захист прав людини.
3. Проблемні питання виконання рішень ЄСПЛ в європейських державах
4. Проблемні питання виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

Контрольні питання:

1. *Європейський суд з прав людини, компетенція ЄСПЛ.*
2. *Опишіть структуру ЄСПЛ.*
3. *Практика захисту прав людини.*
4. *Поняття прецеденту.*
5. *Особливості судової правотворчості в Європейському Союзі.*
6. *Джерела права.*
7. *Виконання рішень ЄСПЛ.*
8. *Що таке пілотні рішення ЄСПЛ?*
9. *Які існують проблеми виконання судових рішень?*

3. Самостійна робота здобувачів освіти

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами освіти матеріалу з освітньої компоненти «Фінансове право України» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми, розробка плану та написання тез;
- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності здобувачів освіти у сесію.

4. Рекомендована література

Основна література

1. Конституція України [Електронний ресурс]: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами станом на 21 лютого 2019 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про звернення громадян [Електронний ресурс]: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>.
4. Про місцеві державні адміністрації [Електронний ресурс]: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/586-14>.
5. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>.
6. Про центральні органи виконавчої влади [Електронний ресурс]: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3166-17>.
7. Про Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/794-18>.
8. Про поводження з військовополоненими: Женевська конвенція від 12.08.1949 року № [995_153](#). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_153
9. Про захист цивільного населення під час війни: Женевська конвенція від 12.08.1949 року № [995_154](#). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_154
10. Перший омбудсман України на захисті прав людини: збірн. документ. 1998-2006. К., 2006. 713 с.

Допоміжна література

1. Євінтов В. Пряме застосування міжнародних стандартів прав людини (коментар до статті 9 Конституції України). *Українське право*. 1998. № 1. С. 26.
2. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні. Одеса : Юридична література, 2008. 240 с.
3. Кафарський В. Нація і держава: Культура. Ідеологія. Духовність. Івано-Франківськ : Плай. 1999. С. 165–174.
4. Кафарський В. І. Право і політика в українському конституціоналізмі. Нац. ун-т водного господарства та природокористування; Навчально-науковий інститут права. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2020. С. 172–222.
5. Кафарський В. І., Припхан І. І. Конституційне право України у схемах : навч. посіб. Київ : Голіней О. М.; 2019, С. 42–53.
6. Кафарський В. І. Теорія права і держави в українській юридичній думці : навч. посіб. у схемах. Івано-Франківськ, 2021, 168 с.
7. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2004. С. 76–249.
8. Колодій А. М. Принципи права України. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
9. Мірошниченко М. І. Державність і право України: генезис у європейському контексті (з найдавніших часів до початку XIX ст.). К. : Атіка, 2006. 544 с.
10. Орзіх М. П. Доктринальний вимір деяких конституційно-компетенційних проблем парламенту і Президента України / Держава і право в світлі сучасної юридичної думки: Збрн.

наук. праць на пошану академіка Ю. С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010, С. 202–211.

11. Пархоменко Н. Роль громадянського суспільства у захисті прав і свобод людини і громадянина. *Право України*. 2014. № 4. С. 116–125.

12. Петков С. В. Народовладдя: від права радянського до права громадянського. К. : Видавничий дім «Скіф», 2014. 56 с.

13. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / общ. ред. Э. Б. Кубко, В. В. Цветковая. М. : Юриком Интер, 2003. 528 с.

14. Рекомендації Європейських інституцій щодо боротьби з дискримінацією в Україні. / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Харків : Права людини, 2008. 324 с.

15. Селіванов А. О. Верховенство права в Конституційному правосудді: аналіз конститут. юрисдикц. К., Х. : акад. прав. наук України, 2006. 400 с.

16. Футей Б. Становлення правової держави: Україна 1991-2001 рр. К. : Юриком Интер, 2001. С. 69–124.

17. Шевчук Станіслав Основи конституційної юрисдикції. Харків : Консум, 2002. С. 225–284.

18. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу. К. : Парламентське вид-во, 2004. С. 281–350.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – бібліотека ім. В.І. Вернадського

2. <http://zakon.rada.gov.ua> – Верховна Рада України

3. <http://www.president.gov.ua> – Президент України

4. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України

5. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України

6. <http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд України

9. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>.

10. Про місцеві державні адміністрації [Електронний ресурс]: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/586-14>.

11. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>.

12. Про центральні органи виконавчої влади [Електронний ресурс]: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3166-17>.

13. Про Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/794-18>.